

6. *Petrosiants, V. R.* (2011). Problema bullynha v sovremennoi obrazovatelnoi srede [The problem of bullying in the modern educational environment] Vestnyk THPU – Bulletin TGPU, Vol. 6 (108), pp. 151-154. [in Russian].
7. *Stelmakh, S.* (2011). Bullinh u shkoli ta yoho naslidky [School bullying and its consequences]. Humanizatsiia navchalno-vykhovnoho protsesu: zbirnyk naukovykh prats – Humanization of the educational process: a collection of scientific works, Vol. LVI, pp. 431-440. [in Ukrainian].
8. *Furmanov, Y. A.* (2007). Ahressyia y nasylye: dyahnostyka, profylaktyka y korrektsyia [Aggression and violence: diagnosis, prevention and correction] – SPb.: Rech. [in Russian].

Maksom K. V. Individual features of the main participants of bullying in an adolescent age in the school environment. The article presents the results of an empirical study of individual characteristics and typical personality traits of the main participants in school bullying. Based on analysis of scientific sources, the notion of "bullying" is clarified and the main factors and forms of manifestation of this phenomenon are highlighted. According to the results of the research, the tendency of lowering the bullying frequency in the high school compared with the middle school, as well as changing the forms of the manifestation of the bullying. Revealed statistically significant differences between the typical personality traits of the main participants in school bullying. Based on these data psychological portraits of the main typical bullying members are compiled. The typical "victim" is inherent in such personality trait as sensitivity. This is manifested in the sensitivity, orientation towards the authority of a stronger personality, conformity, and the features of the dependence. In addition, "victim" is characterized by anxiety, manifested in timidity, insecurity, predisposition to obsessive fears and panic reactions. Besides, in such person, there is rigidity (propensity to pedantry and suspicion) and introversion (appetite in the world of subjective concepts and experiences, the tendency to withdraw into the world of illusions, fantasies and subjective ideal values, restraint, isolation). "Victims" often become physically underdeveloped individuals who have a good success in studying. Typical "aggressor" is characterized by such personality trait as aggressiveness, which most often manifests itself in active self-realization, stubbornness in defending their interests, a concretely pragmatic style of perception, a tendency to active self-affirmation contrary to the interests of others, tendency to conflict. In addition, "aggressors" are characterized by a low level of sensitivity and anxiety, manifested only with some caution in making decisions and incompleteness. These individuals are more often educated in incomplete families, are physically developed and often are unsuccessful in studying.

Keywords: bullying, school violence, teenage age, personality traits, individual characteristics.

Отримано 20.08.2017

УДК 159. 928

Марчук Катерина Анатоліївна

ІЗ ПСИХОЛОГІЇ ТВОРЧОСТІ ІВАНА ФРАНКА: ВПЛИВ МАКРО- ТА МІКРОСЕРЕДОВИЩА НА СТАНОВЛЕННЯ ЛІТЕРАТУРНОЇ ОБДАРОВАНOSTІ ПИСЬМЕННИКА

Марчук К. А. Із психології творчості Івана Франка: вплив макро- та мікросередовища на становлення літературної обдарованості письменника. Стаття розкриває особливості впливу макро-і мікросередовища на становлення літературної

обдарованості Івана Франка. Дослідницький окуляр спрямовано на шкільний та гімназійний періоди, які є ілюстративними щодо якісної трансформації біологічних задатків у творчу обдарованість під впливом соціального середовища. Часті переїзди (зміна соціального середовища, потреба пристосовуватись до нових умов) сприяли самостійності і незалежності, якісна освіта, творче освітнє середовище дали інтелектуальний ресурс та поштовх до написання власних творів, позашкільне навчання та спілкування сприяли формуванню творчого світогляду, неповторної манери письма.

Ключові слова: творчість, обдарованість, творча особистість, задатки, здібності, талант, геніальність, макро- і мікросередовище.

Марчук Е. А. Из психологии творчества Ивана Франко: влияние макро- и микросреды на становление литературной одаренности писателя. Стаття розкриває особливості впливу макро- і мікросреды на становлення літературної одаренності Івана Франко. Исследовательский фокус направлено на школьний і гімназический періоди, которые являются иллюстративными по отношению к качественной трансформации биологических задатков в творческую одаренность под влиянием социальной среды. Частые переезды (изменение социальной среды, необходимость приспособляться к новым условиям) способствовали самостоятельности и независимости, качественное образование, творческая образовательная среда дали интеллектуальный ресурс и толчок к написанию собственных произведений, внешкольное обучение и общение способствовали формированию творческого мировоззрения, неповторимой манеры письма.

Ключевые слова: творчество, одаренность, творческая личность, задатки, способности, талант, гениальность, макро- и микросреда.

Постановка проблеми. Усе більше уваги у психологічній науці приділяється проблемі творчої особистості (Б. Г. Ананьєв, Б. М. Теплов, А. М. Матюшкін, Н. С. Лейтс, С. О. Грузенберг, В. О. Моляко, О. І. Кульчицька та ін.) . Поряд із вивченням біологічної природи творчої обдарованості активно досліджуються і соціально-психологічні фактори її розвитку. Стверджується думка, що природні задатки людини можуть трансформуватися, перерости в обдарованість лише під впливом соціуму. Соціальні умови, а також психічні якості, набуті впродовж життя під впливом близького і далекого оточення, надають природнім задаткам спеціального спрямування. Таким чином, творча обдарованість виростає із вдалого поєднання вроджених анатомо-фізіологічних особливостей та сприятливих умов конкретного макро- і мікросередовища.

Однак, попри численні дослідження, питання впливу соціального середовища на формування творчої обдарованої особистості залишається відкритим. Так, актуальними видаються наукові пошуки, присвячені вивченню окремих творчих особистостей. У своєму дослідженні звертаємось до постаті І. Франка – українського письменника, публіциста, науковця, редактора, перекладача, громадського діяча, літературного критика – ряд можна продовжувати. Зокрема, зосередимо увагу на впливі макро- та мікросередовища на творче становлення митця.

«Письменники, чий життєпис цікавіший від їхніх творів, чиї твори – це тільки матеріали до їхньої характеристики, складові частинки їхнього життєпису. Це генії, обранці долі, великі й оригінальні в доброму і злому, у щасті і

в стражданні. Це корифеї літератури, творці нових напрямків. Їх можна назвати представниками того часу, коли вони жили, а їхній життєпис у кожному разі дасть змогу більш-менш глибоко увійти в таємниці духу їхньої доби, бо саме в них цей дух міститься, в них він немов відтворюється і знаходить своє найвиразніше втілення. Мені здається, що тільки такі письменники за-слуговують на докладні та з усім першоджерельним апаратом опрацьовані біографії, бо ж їхнє життя само собою є такий архітвір, як їхні твори, і навіть невдало розказане збагачує скарбницю людського духу» [1, с. 12]. Ці слова належать молодому, хоча уже доволі відомому І. Франку. Викликані вони спробами активістів укласти біографію письменника, на що він щиро і гаряче відповідав, що є лише рядовим робітником на літературній ниві, і немає в його житті нічого гідного уваги, крім «тієї сверблячки до писання». Чи міг він знати, що з часом така письменницька характеристика ідеально пасуватиме йому самому, що саме його називатимуть «корифеєм», «класиком української літератури», «генієм», «носієм політаланту», «творцем нових напрямів» і т. д. Що саме його життєпис чи не найчастіше привертатиме увагу дослідників, котрі цікавитимуться не лише передумовами написання тих чи інших творів, а й витоками його таланту, врешті, природою його творчості.

Мета статті - розкрити особливості впливу макро-і мікросередовища на становлення літературної обдарованості Івана Франка.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. О. І. Кульчицька відмічає: «Залежно від міри таланту і його спрямованості кожна людина робить свій внесок у зміни, що відбуваються у світі: одна – менший і в якійсь певній галузі, інша – більший, а хтось здатний глобально змінити, зламати правила, порядки, старі принципи, норми, досягнення, замінивши їх на нові, ефективніші, досконаліші. Цих останніх найчастіше і називають лідерами, творцями, геніями» [2, с. 269]. Підтвердженням геніальності Івана Франка є томи наукових студій, в яких письменник і науковець критично осмислює теоретичні засади сучасної йому вітчизняної науки, і, спираючись на багаж знань з науки світової, власні судження, висновує власну стратегію її розвитку. Численні учні та послідовники Франка підкреслюють його новаторство як у художній літературі, літературній критиці, публіцистиці, так і в інших галузях знань.

Для пересічного читача факти ранньої біографії Івана Франка не будуть надто цікавими, однак для дослідника вони є надважливими, оскільки розкривають початки формування особистості митця. Він народився в родині сільського коваля, був першою дитиною у родині. Йому, як найстаршому, випадало допомагати батькам по господарству, однак сам Франко згадує, що сільські роботи давалися йому тяжко, натомість справжнє задоволення приносило спілкування з живою природою. Свою любов до природи, радість та поетичність, якими було сповнене дошкільне дитинство, письменник описав у автобіографічних творах «Микитчів дуб», «Малий Мирон», «Мій злочин» та ін.

Ще одним місцем, де майбутній письменник почувався природно і за-тишно, стала батькова кузня, куди щодня сходилися люди із сусідніх сіл, переповідали останні новими, ділилися життєвими умовиводами. Т. Гундорова

стверджує, що саме «там, у батьковій кузні, де збігалися всілякі відомості про людський світ, закладалися підвалини його майбутнього світогляду» [1, с. 255]. Допитливість, спостережливість, уважність, жвавий розум, чудова пам'ять – це ті характеристики, які дозволили Франкові у ранньому дитинстві старанно вивчати світ природи і світ людей. Ці знання згодом ляжуть в основу його світогляду, стануть ресурсом його письменницької діяльності. Очевидно, що ці біологічні характеристики носять спадковий характер. Тут можемо спиратися на положення О. Кульчицької, яка зазначає: «Загальна обдарованість має певні біологічні передумови у вигляді високої функціональної реактивності нервової системи, високої чутливості сенсорики і моторики, особливих форм взаємозв'язку лівої і правої півкуль мозку. Очевидно, є і генетична схильність до такої реактивності нервової системи. Цей природний дар дає можливість швидко орієнтуватися в тих чи інших ситуаціях, миттєво вирішувати проблеми, які виникають, аналізувати, узагальнювати, передбачати те, що було поза увагою інших» [2, с. 270]. Однак загальну обдарованість дослідниця називає лише загальними передумовами майбутньої обдарованості, які можуть реалізуватися лише в умовах відповідного макро-і мікросередовища.

Тому надалі зосередимо увагу на впливі соціуму на становлення Івана Франка як особистості та письменника.

Виклад основного матеріалу. Важливим моментом у житті Івана Франка і в формуванні його як творчої особистості став переїзд до Ясениці-Сільної, в родину дядька і бабусі: «Бажаючи дати своєму з вигляду слабосилу, але дуже допитливому синові вищу освіту, батьки восени 1862 року віддають його в школу до поблискої Ясениці-Сільної під опікування дядька Павла та бабуні Людвіки. Нагуєвицька школа була надто віддалена від Слободи, а до того належала до віддаленого вже типу сільських шкіл» [4, с. 256]. Ця подія призвела до ряду позитивних наслідків. По-перше, одразу по переїзду за освіту хлопця взявся дядько і за десять днів навчив його читати рідною мовою. По-друге, Франко отримав можливість отримати якісну початкову освіту, стартовий майданчик для здобування вищої освіти, поштовх та ресурс для самоосвіти, розвитку власних здібностей: «У Ясеницькій школі, своєю програмою наближеній до міських шкіл, замість церковнослов'янської мови вчили, крім української, польську мову з першого класу, а починаючи з другого класу – німецьку, а також рахувати (чотири арифметичні дії) і співати Служби Божої» [4, с. 257]. Згодом чудове знання мов дозволить Франкові вільно знайомитись із кращими зразками світової класики, слідкувати за тенденціями розвитку світової літератури, розвивати перекладацькі здібності, тренувати пам'ять вивченням та цитуванням уривків із відомих творів польської та німецької літератур. По-третє, Франко опинився у новому для себе середовищі, до якого адаптувався досить швидко і легко. Для допитливого і відкритого для всього нового хлопця дядьків дім став новим осередком людинознавства. Річ у тому, що Кульчицькі належали до шляхти, яка у 1861 році актом поновленої Конституції була зрівнена у правах із простими селяна-

ми, і чекала польського повстання. Оскільки у повстанні брав участь рідний брат матері Франка та дядька Павла – Іван, родина уважно стежила за перебігом подій, до їхнього дому сходилися люди, аби за зачиненими дверима обмінятися інформацією, поплакати і посміятися над своїми долями: «У хаті Кульчицьких зосереджувалися й пошепки передавалися то радісні, то сумні чутки та вісті про хід повстання, потайки читалися революційні прокламації або вірші, які потрапили в село» [4, с. 257].

Переїзд, навчання у школі з високими вимогами, потреба пристосовуватися до нових умов життя виховали у майбутньому письменникові самостійність та незалежність. За словами О. Кульчицької «переїзди навчають їх (творчих людей – К. М.) спілкуватися з різними людьми, розуміти нову культуру і нових людей, тобто навчають гнучкості і незалежності розуму, що є основою творчості» [2, с. 271]. Віддаленість від батьків, відсутність контролю, звільнення від щоденних сільських обов'язків забезпечили Франкові свободу розвитку, вільне середовище для формування таланту.

Наступним кроком, який наближав Франка – сина селянина до Франка-письменника став переїзд до Дрогобича. За сприяння і підтримки (моральної і матеріальної) батьків у 1864 році хлопець стає учнем німецької школи ченців-василіан. Про неабиякі шкільні успіхи майбутнього письменника свідчить той факт, що на основі відмінного шкільного посвідчення з Ясениці-Сільної його прийнято одразу до другого класу. Тут Франко знову загартовує характер, розвиває вміння адаптуватися у нових і часто складних умовах і при цьому досягати успіхів, виборювати першість. Дослідник життя і творчості Франка Я. Ярема так характеризує його адаптаційний період у новій школі: «Безрадісні були перші дні й тижні шкільного життя в оточенні міських хлопчаків-другокласників, надто охочих до ущипливих жартів та насмішок із несміливого, розгубленого, ще й по-селянському вбраного й не раз невмитого новачка. Та в кінці семестру, на превелике диво всіх, цей безпорадний пришелець-селяк, що сидів між останніми, одержує першу локацію (перше місце в класі)» [4, с. 258].

На цьому етапі біографії письменника слід також звернути увагу на стосунки Франка з батьківською родиною. Про тепло і щирість в стосунках свідчать численні листи і спогади самого письменника та його оточення. Уже той факт, що сільська родина забезпечила своєму синові можливість отримувати якісну недешеву освіту далеко від дому свідчить про довіру та впевненість у його здібностях, віру у його майбутні успіхи. Досить показовим є такий факт із шкільного життя: після закінчення семестру, на привселюдному екзамені Франка викликали першого і вручили йому нагороду – книжку, як найкращому учневі у класі. Тоді, як згадують очевидці, «присутній батько голосно плакав від радощів» [4]. Підтримка родини – як моральна, так і матеріальна, стимулювала майбутнього письменника до навчання і самоосвіти. Таку підтримку він продовжував отримувати навіть після смерті батька: «Якщо після смерті батька та закриття кузні, яка приносила хоч скромні, але певні прибутки, найстаршому синові не довелось покинути школи, то тільки

завдяки доброму й одночасно енергійному, практичному й ощадному вітчимові, який запровадив лад у господарстві й забезпечив здібному школяреві подальшу освіту» [4, с. 258], а згодом, під час навчання у 5-му класі – матері.

У Дрогобичі Франко спочатку поселяється у далекої родички родини – тітки Кошицької, якій належала невеличка столярня. Тут, як і в батьківській кузні, увагу майбутнього письменника привертають не лише особливості роботи столярні, але й живі розмови на актуальні для робітничого класу теми. Тут він узагальнює і переосмислює свої знання про світ та людей, черпає цінний матеріал із життя робітників, який згодом ляже в основу художніх творів. Крім того, тут Франко починає вести своєрідний «фольклорний щоденник» – він записує усі почуті в столярні народні пісні, цікаві оповідання, анекдоти, казки, які тут озвучувалися щодня. Сюди ж він додає пісні, почуті і записані від матері. Це був перший прояв особливого зацікавлення літературою, а наступним стало знайомство із Шевченковим «Кобзарем», який вразив його настільки сильно, що він вивчив його напам'ять. Слід зазначити, що до цього Франко читав порівняно мало, а от після – всерйоз захопився читанням, шукав, купував, вимінював книги, формував власну бібліотеку.

Третій та четвертий класи стали визначальними для формування творчого світогляду майбутнього письменника. Неабияку роль відіграли тут талановиті вчителі – Іван Верхратський та Юліан Турчинський, які виходили далеко за межі шкільної програми, відкриваючи здібним учням світ літератури. І. Верхратський запрошував у неділю учнів до себе читати книжки, зокрема Марка Вовчка та Т. Шевченка. У його помешканні Франко бував майже щодня» [4, с. 261]. Таким чином Франко мав змогу перебувати в творчому освітньому середовищі, яке, безперечно, впливало на нього і стимулювало до власних творчих пошуків. Врешті у 4-му класі він і сам пробує писати. Дослідники говорять про три перші поетичні спроби цього періоду: «Перший вірш – «Великдень року 1871» – підпав пізніше, разом із багатьма іншими віршами, свідомому знищенню... Оскільки цей вірш не був призначений для школи, тільки був спонтанним виразом живих почуттів, він був справді першим поетичним актом у художній творчості Франка. Два інші написані силабічним складом на теми, подані вчителем І. Верхратським» [4, с. 262]. Сам Франко стверджував, що зовнішнім поштовхом до написання поезій стало те, що його шкільний товариш Сидір Пасічинський у той час уже друкувався у львівському журналі «Ластівка». Це стимулювало амбітного Франка і собі пробувати віршувати, хоча сам він ці спроби вдалими не визнавав. Натомість він активно береться за переклади творів європейських літератур, зокрема поезій Гете та Шіллера і навіть прагне їх видрукувати. Численні переклади стають хорошим тренувальним майданчиком для майбутнього письменника, благо рівень освіти та старанність юного гімназиста забезпечили вільне володіння європейськими мовами.

Гімназійний період життя Франка ілюстративний щодо формування його як творчої особистості. Маючи неабиякі здібності до навчання, він швидко опановує шкільну програму, у позашкільний час дає приватні уроки ін-

шим учням, заробляючи кошти, які, однак, витрачає переважно на книжки. У старших класах рівень майбутнього письменника значно вищий, аніж інших учнів, його уже не задовольняє шкільна програма, гімназійне оточення, він прагне розширити інтелектуальні та соціальні горизонти: «Франка-юнака не задовольняє тільки те, що могла дати йому школа. Він шукає ширшої та ґрунтовнішої освіти поза нею. Змінюється й особисте відношення до учителів, поглядам яких він інколи може протиставити свої власні» [4, с. 264]. Учителі перестали бути для нього беззаперечними авторитетами, здатними задовольнити його інтелектуальні потреби. Отже, у старших класах Франко віддає перевагу так званому «позашкільному навчанню», котре забезпечується через знайомство і спілкування з новими цікавими людьми, здатними вести діалог, а не лише монологізувати. Однією із найяскравіших таких постатей того періоду став Лімбах – батько одного із шкільних товаришів Франка. Я. Ярема лаконічно і точно характеризує його роль у розвитку творчого мислення майбутнього письменника: «Ставлячи себе ніяк не вище, а на рівні зі своїм співрозмовником, як своїм товаришем, Лімбах давав Франкові можливість і заохоту свobodно розвивати й висловлювати свої думки, не вилучаючи суперечки та критики... У Лімбаху Франко зустрів уперше не фахівця ерудита, але зацікавленого літературою ворога всякого шаблону, із власними поглядами, що йшли врозріз зі шкільними літературно-естетичними формулами. Це був перший чоловік у Дрогобичі, з яким він міг відверто обмінюватись думками, як із товаришем» [4, с. 268].

Розвиваючись інтелектуально, Франко дбає і про розширення власних соціальних горизонтів. Якщо переїзди до Ясениці – Сільної та до Дрогобича, а згодом до Львова були зумовлені зміною навчального закладу, то щорічна зміна квартир у Дрогобичі, мандрівки під час канікул – викликані винятково внутрішніми мотивами. Так, «закінчивши влітку 1874 року сьомий клас, Франко перший раз не поїхав додому, щоб пасти худобу й допомагати в польових роботах, як це діялось у кожні канікули, а пустився в дальшу мандрівку, яка дала йому пізнати трохи більше світу й людей. Приїхавши до Стрия новозбудованою залізницею, він помандрував до Синевідська... і через села Побух, Бубнище, Тисів, Церковну, Мізунь, Велдіж до Лолина, де провів більшу частину канікул, гостюючи в домі Ярославового батька, священника Михайла Рошкевича... Один тиждень він гостював іще в селі Дулібах біля Стрия у свого шкільного товариша Петра Шанковського, а повернувшись до Дрогобича, вибрався пішки на Опаку, Смільну, Тур'є до Волосянки Великої в Карпатах, де проживав дядько його покійної матері – о. Іван Гвоздецький» [4, с. 269].

Зміна географії означала і зміну оточення. Свідомо заповнюючи вільний від навчання час новими знайомствами, різними і непередбачуваними, Франко розширив горизонти власного розуміння світу і людей. Зупинившись у родині М. Рошкевича, майбутній письменник опинився у сприятливому середовищі для інтелектуального вдосконалення, творчого розвитку. В особі доньки господаря – Ользі, Франко знайшов вдячну слухачку, комфортного співрозмовника, щиру прихильницю його творчості. Вона поділяла його погляди та інте-

реси, мотивувала до подальшої творчої діяльності. Та найголовніше, чим ознаменувався цей етап біографії митця, це виникнення щирого і глибокого взаємного кохання, яке стало для письменника головним натхненником на довгі роки, стимулювало до подальшої роботи та вдосконалення. Так, закінчивши Дрогобицьку гімназію, Франко знову їде до Лолина, везе з собою багато книг, матеріалів із літературної творчості і фольклору, і саме Ольга у той час є його головним слухачем і читачем, критиком і цензором, його головним мотиватором і натхненницею. Саме її думка була для нього найголовнішою, вона задавала вектор його творчого зростання. Навіть нещасливий фінал цих стосунків не припинив потужного впливу їх на творчий розвиток митця.

Франкова біографія юнацького періоду загалом багата на моменти, коли зовнішні обставини, окремі люди та події мали сприятливий вплив на формування його як митця. Вони стосуються різних сфер життя письменника, наведемо принаймні два таких факти. Так, у 1875 році дохід юного Франка збагатився чималою щорічною стипендією з фонду Самійла Головінського. Це, безумовно, є результатом праці гімназиста, разом із тим фінансова підтримка відкрила нові можливості та перспективи самовдосконалення і розвитку. Ще один цікавий факт наводить у своєму дослідженні Я. Ярема: «З грудня 1874 року по 4 квітня 1875 року в Дрогобичі гастролював український молодий театр під керівництвом Омеляна Бачинського, який, узнавши про Франка як талановитого учня й поета, запропонував йому за певну винагороду прекласти чи переробити деякі п'єси для театрального вжитку. Театральні вистави, що їх Франко міг тоді безплатно відвідувати, посилили в ньому нахил до драматургії, а запропонована праця значно поширила рамки його літературних знань і вперше ознайомила до деякої міри з вимогами театральної сцени» [4, с. 270].

Висновки. Результати ретроспективного біографічного дослідження дозволяють стверджувати суттєвий вплив макро- і мікросередовища на формування літературної обдарованості І. Франка. Проаналізований відрізок життя письменника – а це перебування в родині, навчання в Ясеницько-Сільній школі, Дрогобицький період – це пора формування майбутнього письменника, час, коли біологічні задатки під впливом сприятливого соціального середовища поступово трансформуються у літературну обдарованість. Здійснена наукова розвідка не вичерпує теми формування та розвитку обдарованості І. Франка і потребує подальших досліджень у контексті вивчення психології творчості письменника.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гундорова Т. І. Невідомий Іван Франко: Грані Ізмарагду / Тамара Гундорова. – К. : Либідь, 2006. – 360 с.
2. Кульчицька О. І. Біографічні і соціально-психологічні фактори розвитку творчої обдарованості / Олена Кульчицька // Здібності, творчість, обдарованість: теорія, методика, результати досліджень / За ред. В. О. Моляко, О. Л. Музики. – Житомир: Рута, 2006. – 320 с.
3. Марчук К. А. Психологічні особливості творення поетичного тексту (за естетико-філософським трактатом І. Франка «Із секретів поетичної творчості» /

- К. А. Марчук // Психологія: реальність і перспективи: Збірник наукових праць Рівненського державного гуманітарного університету. – 2017. – Т.8, – С. 120-124.
4. Ярема Я. Франкознавчі студії / Яким Ярема // упоряд. С. Яреми; наук. редактор І. Лучук. – Львів, 2007. – 288 с.

REFERENCES TRANSLITERATED

1. *Hundorova T. I.* Nevidomyi Ivan Franko: Hrani Izmarahdu /Tamara Hundorova. – К. : Lybid, 2006. – 360 s.
2. *Kulchytska O. I.* Biohrafichni i sotsialno-psykholohichni faktory rozvytku tvorchoi obdarovanosti / Olena Kulchytska // Zdibnosti, tvorchist, obdarovanist: teoriia, metodyka, rezultaty doslidzhen / Za red. V. O. Moliako, O. L. Muzyky. – Zhytomyr: Ruta, 2006. – 320 s.
3. *Marchuk K. A.* Psykholohichni osoblyvosti tvorennia poetychnoho tekstu(za estetyko-filosofskym traktatom I. Franka «Iz sekretiv poetychnoi tvorchosti» /Kateryna Marchuk // Psykholohiia: realnist i perspektyvy: Zbirnyk naukovykh prats Rivnenskoho derzhavnoho humanitarnoho universytetu. – 2017. – Т.8, S. 120 – 124.
4. *Iarema Ia.* Frankoznavchi studii / Yakym Yarema // uporiad. S. Yaremy; nauk. redaktor I. Luchuk. – Lviv, 2007. – 288 s.

Marchuk K. A. From psychology of Ivan Franko's creation: influence of macro- and microenvironments on becoming of writer's literary gift. The article exposes the features of an influence of macro- and microenvironment on becoming of a literary gift of Ivan Franko. A research eyepiece is sent to school and gymnasium periods that are illustrative in relation to a quality transformation of the biological making in a creative gift under the act of social environment. Frequent moves (change of social environment, a necessity to adapt to the new terms) assisted independence, quality education and a creative educational environment gave an intellectual resource and push to the writing of own works, out-of-school studies and communication assisted forming of creative worldview, a unique manner of the letter. The creative gift of the writer is formed on the basis of favorable biological pre-conditions – tenacious memory, developed imagination and fantasy, attentiveness (including to the details), observation, flexible thinking. However key role in the developing creative flairs, a transformation of them in a gift, played corresponding social terms (move, quality education, stay in a creative educational environment, an influence of reviewer persons and so). The successful combination of biological and social created terms for the development of talent as a unity of intellect, creation, and motivation. Stay in the creative environment of the gymnasium, school education, self-education – developed into Franko intellectual, literary capabilities, personality internals inherent to the creatively gifted personality – will, persistence, motivation to success and, that it is important – high industriousness and capacity.

Keywords: creation, gift, creative personality, making, capabilities, talent, genius, macro- and microenvironment.

Отримано 6.10.2017
